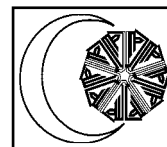

Stoga, nesigurnost u vezi s početnim datumom jeste razlog da muslimanska zajednica bude svjesnija kad je riječ o ramazanu. Postoje neki muslimanski stručnjaci koji su radili na tom problemu. Koristeći podatke, oni pokušavaju preciznije izračunati periode vidljivosti Mjeseca u svim lokacijama u svijetu. Konačno, 2006. godine ustanovili su algoritam koji može odrediti vidljivost Mjeseca koristeći se astronomskim podacima. ISNA (Islamsko društvo Sjeverne Amerike) usvojilo je ovaj metod za određivanje početnog datuma islamskog lunarnog mjeseca. Ovaj algoritam primjenjuje se u nekoliko hiljada kontroliranih posmatranja prikupljenih u periodu od 150 godina u različitim lokacijama u svijetu. Štaviše, posmatranja Mjeseca načinjena svakog mjeseca od 1993. godine potvrdila su ove proračune o vidljivosti. Dakle, ovaj algoritam ne zavisi isključivo od astronomskih podataka, već prije od podataka ustanovljenih posmatranjem u posljednjih 150 godina. Istraživači Halid Šaukat i ostali koristili su ova posmatranja. Poredeći ih s astronomskim podacima iz tog perioda mogli su doći do podataka o stepenu Mjeseca i na kojem geografskom položaju na Zemlji Mjesec postaje vidljiv.

Dali smo pregled nesuglasica u vezi s početnim datumom mjeseca islamskog lunarnog kalendara. Postoje dva osnovna sporna pitanja koja su razlog ovih nesuglasica, a ona su "lokalno versus nelokalno posmatranje" i "posmatranje golim okom versus astronomski podaci". Pokušali smo pokazati da ove nesuglasice nisu jednostavne kao što mnogi ljudi misle. Tako, ukoliko postoje različiti početni datumi ramazana, ili različiti datumi islamskih praznika u različitim muslimanskim zajednicama, tu situaciju ne bismo trebali vidjeti kao veliku nesuglasicu prouzrokovanu malim razlogom. Poslanik Muhammed, a.s., rekao je: "Razlika u mišljenju među mojim sljedbenicima jeste milost."

Prijevod s engleskog:
Nedžma AHMETSPAHIĆ

reagovanja

merisa karović

muslimanske milicije u bih 1941-1945.

Nije mi cilj da proturječim poštovanom gospodinu Čelji, ali mi se kao obaveza nameće da odgovorim na njegova Reagovanja povodom mog rada "Muslimanske milicije u Bosni i Hercegovini 1941-1945." objavljenog u Glasniku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini:

- br. 11-12, novembar-decembar, 2006, Sarajevo, str. 1121-1134.

- br. 1-2, januar-februar, 2007, Sarajevo, str. 54-73.

Tema "Muslimanske milicije u Bosni i Hercegovini 1941-1945." neistražena je i nedovoljno obrađena u bosanskohercegovačkoj historiografiji, te bi joj trebalo posvetiti više pažnje u naučnim raspravama, a meni, mladom istraživaču, historičaru, postavila se kao neodoljiv izazov za istraživanje. Drago mi je da je moj rad, barem donekle, uspio pobuditi interesovanje, te podstakao da se piše o muslimanskim milicijama u Bosni i Hercegovini što bi moglo biti dragocjeno za dalja istraživanja o ovoj temi i što će biti od velike pomoći historičarima u pisanju historije Bosne i Hercegovine u Drugom svjetskom ratu. Cilj ovog teksta nije da napišem još jedan naučni rad o ovoj temi, jer bi za to trebalo mnogo više vremena, nego on predstavlja samo odgovor na Reagovanja gosp. Čelje objavljen u Glasniku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, br. 11-12, novembar-decembar, 2007, Sarajevo, str. 1134-1143.

Posebno bih se osvrnula na dvije kritike koje gospodin Čeljo upućuje u svojim Reagovanjima, a koje se odnose na poglavlje u

mom radu koje govori o formiranju i djelovanju muslimanskih milicija u jugoistočnoj Bosni. U prvoj kritici ističe se da:

“autorica prešutkuje postojanje samostalne bošnjačko-muslimanske milicije i njenih boraca koji su položili svoje živote u odbrani svog naroda i domovine Bosne u jugoistočnoj Bosni, u Drugom svjetskom ratu” (str. 1134). Prešutkuje? Želim podsjetiti cijenjene čitatelje da u posebnim poglavljima obrađujem djelovanje muslimanskih milicija na području sjeveroistočne Bosne, jugoistočne Bosne, Hercegovine, Cazinske krajine, detaljno opisujem njihovo organizovanje, pokušaj odbrane od svih napadača na muslimansko stanovništvo, te ukazujem na problem da gdje su ove vojne formacije bile dobro organizovane, nije bilo masovnog stradanja muslimanskog stanovništva, a gdje je muslimanska samoodbrana bila na lošijem nivou, stradanja muslimanskog stanovništva bila su masovnija i veća. U svom radu ukazujem na činjenicu da je “muslimanska samoodbrana na području sjeveroistočne Bosne dostigla visok stepen organizacije i nije dozvolila da se dogode masovni zločini nad muslimanskim stanovništvom u ovom kraju” (br. 11-12, novembar-decembar, 2006, Sarajevo, str. 1134). “Za razliku od sjeveroistočne Bosne, samoodbrana muslimanskog stanovništva na području jugoistočne Bosne bila je na vrlo niskom stepenu organizovanosti. Djelovala je nejedinstveno, a blizina granice sa Srbijom i Crnom Gorom, gdje je bilo jezgro četništva, imala je za rezultat masovne zločine nad muslimanskim stanovništvom. Ipak, ni ove pokušaje organizovanja muslimanskih vojnih formacija u cilju odbrane muslimanskog stanovništva ne možemo zanemariti” (br. 1-2, januar-februar, 2007, Sarajevo, str. 58). Gospodin Čeljo tvrdi sljedeće: “Organizovana samostalna bošnjačka muslimanska milicija u jugoistočnoj Bosni dala je nemjerljiv doprinos u odbrani bošnjačkog muslimanskog civilnog stanovništva od agresorske srpske fašističke vojske koja je napadala iz Srbije i Crne Gore” (br. 11-12, novembar-decembar, 2007, Sarajevo, str. 1140). Nažalost, poznata historijska činjenica jeste to da je na ovom području muslimansko stanovništvo tokom cijelog rata doživjelo masovne pokolje, genocid. O tome koliko su muslimanske vojne formacije bile samostalne, moglo bi se diskutovati, jer su one, barem formalno, zavisile od vladajućih struktura (od NDH vlasti,

Nijemaca, Talijana, partizana...). Ako bi se pravile paralele u organizaciji muslimanske samoodbrane u sjeveroistočnoj i jugoistočnoj Bosni, primat bi se dao organizovanosti Hadži-efendićeve legije (sjeveroistočna Bosna), koja je bila pod jedinstvenom komandom, dok su muslimanske milicije u jugoistočnoj Bosni djelovale na lokalnom nivou, parcijalno – bez jedinstvene organizacije. Uz dužno poštovanje za sve one koji su dali živote za odbranu svog zavičaja, da je muslimanska milicija u ovom kraju bila na višem stepenu organizovanosti (tj. da je postojala jedinstvena komanda muslimanskih vojnih formacija na području cijele jugoistočne Bosne), bilo bi i manje žrtava. Ali, to je bilo gotovo i nemoguće ako se uzmu u obzir okolnosti u kojima se nalazio ovaj kraj: pretenzije četnika na ovu teritoriju i cilj koji su oni postavili sebi u poznatom Memorandumu Stevana Moljevića o fizičkom istrebljenju muslimanskog stanovništva s ovog područja. Ipak, dragocjene su informacije koje nam daje gospodin Čeljo, a koje se odnose na pokušaj organizovanja muslimana na području Čajničkog i drugih srezova jugoistočne Bosne.

Druga kritika odnosi se na:

“pozicioniranje u istu ravan samostalnih muslimanskih milicija s njemačkim, italijanskim, NDH, NOV Jugoslavije i četničkim muslimanskim milicijama” (str. 1134). Muslimanima u toku Drugog svjetskog rata nije odgovarala niti jedna zaraćena strana, a oni koji su išli u domobrane, SS formacije, partizane, pa čak i ustaše i četnike (u manjem broju) nisu imali drugog izbora. Organizovanje muslimanskih milicija bio je pravi spas i utočište za vojno sposobne muslimane i stanovništvo koje su one branile. Međutim, činjenica je da su neki odredi muslimanskih milicija formalno bili u sastavu oružanih snaga Nezavisne države Hrvatske, od kojih su dobivali pomoć u oružju i hrani; neke od njih potpomagali su Nijemci, Talijani, u zavisnosti ko je u njihovom mjestu djelovanja bio na vlasti. I gospodin Čeljo je u svom Reagovanju naveo postojanje “Talijanske muslimanske milicije” u Čajniču (str. 1142). Zašto Talijanske? Odgovor na ovo pitanje objašnjava se time što su talijanske vlasti odobrile osnivanje muslimanskih milicija i djelimično ih naoružale, ali i razoružale, te doprinijele njihovom

uništenju kada su ove formacije postale smetnja njihovim vojnim i političkim interesima. Ovaj podatak preuzet je iz izvješća predstojnika Kotarske oblasti Čajniče, u kojem se navodi: "Kada su Talijani ponovo zauzeli Čajniče u travnju 1942. osnovali su muslimansku miliciju, koju su djelimično sami naoružali, a koja je brojala blizu 1.500 ljudi. Odnosi između milicije i četnika bili su kroz svo vrijeme neprijateljski, te su jedni držali jedan dio, a drugi su držali dio kotara.

Koncem siječnja ove godine (1943. godine, primj. M. K.) likvidirana je muslimanska milicija i muslimansko stanovništvo u ovom kotaru. Naime tada su upali u čajnički kotar jači odredi četnika iz Crne Gore pod zapovjedništvom Pavla Đurišića, koji su brojili oko 5.000 ljudi, a koji su razbili miliciju i izvršili pokolj nad muslimanskim stanovništvom ne samo u ovom, nego i u pribojskom, pljevaljskom i bijelopoljskom kotaru. Ovom prilikom stradalo je približno oko 1.500 muslimanskog stanovništva većinom žena i djece. Ostalo stanovništvo muslimansko izbjeglo je preko Drine ostavivši svu stoku i hranu, kao i pokućstvo. Izbjegli stanovništvo iz Goražda i drugih mjesta, gdje se bilo u prvi mah sklonilo kasnije je upućeno u razne kotareve sjeverne Bosne, gdje se i sada nalazi.

Prilikom ove akcije odreda Pavla Đurišića popaljeni su i uništeni svi muslimanski domovi, tako da je ostalo pošteđeno svega oko 70 kuća i to na desnoj obali Drine u neposrednoj blizini Goražda" (V. Dedijer i A. Miletić, Genocid nad muslimanima 1941-1945, Zbornik dokumenata i svjedočenja, Sarajevo, Svjetlost, 1990, str. 364-365, Prema: Selman Ibričević; Izvješće o važnijim događajima na području čajničkog kotara, Kotarska oblast Čajniče – Velikoj župi Vrhbosna, Sarajevo, 28. juli 1943). O razoružanju i uništenju muslimanskih milicija od četnika i Talijana na ovom području u jednom od izvještaja UNS-e ističe se: "...veliki broj izbjeglica prelazi na lijevu obalu Drine. To su četničke oboružane bande koje ugrožavaju krajeve oko kotara Čajničkog i Pljevlje. Tvrdi se da s tim četnicima u kotaru Čajničkom djeluje Draža Mihajlović. Četnici su zauzeli most da Drini i nalaze se u Strmici. Višegrad, selo Handrinsko i druga sela podpuno su popalili, a to sve u suradnji sa Talijanima.

7. valjače 1943. osvojili su i popalili Bukovicu, kotar Pljevlje, Glečevo, Batovo, Međuriečje, kotar Čajniče, a svakog se časa očekuje pad Miletkovića i Zaborka.

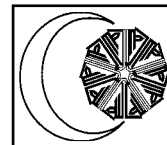
U Čajniču su Talijani uhitili vođu bukovačke milicije Latifa Močevića i neke druge milicionere. Talijanske vlasti naredile su miliciji na Meteljki da se za 3 dana ne smiju maknuti iz kuća. Vođa milicije Hasan Begović je poludio od strašnih događaja koji su nastali djelovanjem četnika. U borbama je poginuo vođa fočanske milicije Alija Hadžimusić, koji se nalazio u borbama na području kotara Čajniče. Milicija je ostala bez streljiva zbijena su središtu čajničkog kotara, a vjerovatno će biti uništena" (Smail Čekić, Genocid nad Bošnjacima u Drugom svjetskom ratu, Dokumenti, Sarajevo, MAG – Udruženje muslimana za antigenocidne aktivnosti, 1996, str. 255, Zločini u Sandžaku i istočnoj Bosni – Izvještaj Ustaške nadzorne službe NDH, Zagreb, 16. februar 1943)

Muslimanske milicije, njemačke, talijanske trupe, vojska NDH, četnici bili su u istom položaju jedino na kraju rata, tj. tako su ih tretirali pobjednički raspoloženi partizani koji su ih "pozicionirali u istu ravan", tj. pomagače okupatora.

Obaveza historičara jeste da se ispravno koristi naučnim aparatom, da piše na osnovu relevantnih dokumenata i literature, te uvijek navodi odakle preuzima svaki podatak kojim se koristi u svom istraživačkom radu. S tim u vezi, posebno bih naglasila da sve što je napisano u radu "Muslimanske milicije u Bosni i Hercegovini 1941-1945." nije rezultat nikakve slobodne procjene, nego je utemeljeno na osnovu dokumenata ustaške i komunističke provenijencije, kao i literature koja govori o ovoj temi. Od ustaških izvora koristila sam brojne izvještaje Ustaške nadzorne službe koje posjeduje Arhiv Historijskog muzeja Bosne i Hercegovine, članke iz novinskih listova Osvit i El-Hidaje, a od komunističkih izvora objavljene Zbornike Narodno-oslobodilačkog rata i dokumente Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača koje posjeduje Arhiv Bosne i Hercegovine. Gospodin Čeljo se u svom Reagovanju najvećim dijelom osvrnuo na jedan segment mog rada pod naslovom "Muslimanske milicije na području jugoistočne Bosne". Sve ono što sam napisala i u ovom poglavlju temelji

se na: dokumentima UNS-e (inv. br. 2457, 1421, 2392, 1442, 991, 3375), Zbornicima NOR-a (tom IV, knj. 19, dok. br. 100, tom IV, knj. 20, dok. br. 44), te literaturi koja govori o ovoj temi.

Čekalo se da prođe određena vremenska distanca da se "progovori" o ovome. Poslije Drugog svjetskog rata pisalo se iz perspektive pobjednika, s ciljem idealizovanja partizanskog pokreta. Sve do osamdesetih godina prošlog stoljeća teme o genocidu nad muslimanima, muslimanskim milicijama, broju žrtava u Drugom svjetskom ratu... bile su tabui. U zaključku svog rada navela sam: "Novi pogledi u historijskoj nauci o izučavanju Drugog svjetskog rata otvorili su niz novih, neistraženih tema, koje tek čekaju na svoju potpunu historiografsku obradu. Ovdje svakako, možemo svrstati i temu 'Muslimanske milicije u Bosni i Hercegovini 1941-1945', a ovaj rad predstavlja samo pokušaj da se definišu ove formacije i da se da opći pregled njihova djelovanja" (str. 73). Dobro bi bilo da neposredni učesnici događaja, svjedoci tog vremena, napišu ponešto o zbivanjima u njihovom zavičajju, te bi se stoga Reagovanje gospodina Čelje moglo ocijeniti vrlo značajnim.

svršeni gazi husrev-begove medrese u 2007. godini

U 2007. godini diplomu Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu stekao je 81 kandidat. Ovaj broj se odnosi na muške i ženske, te na redovne i vanredne kandidate.

1. Ahmetagić (Šaban) Samija, 1961. – Žepa, Rogatica,
2. Arifović (Nihad) Admira, 1988. – Zenica,
3. Aždahić (Enver) Samra, 1988. – Visoko,
4. Bajrić (Mefail) Jasmina, 1988. – Tuzla,
5. Begić (Šefko) Amina, 1988. – Visoko,
6. Bećirović (Ibrahim) Hidajeta, 1988. – Rogatica,
7. Bekrić (Muhamed) Lejla, 1989. – Doboj,
8. Bradarić (Hamid) Merjem, 1989. – Doboj,
9. Bulbulušić (Hariz) Alma, 1989. – Sarajevo,
10. Čajlaković (Husein) Fatima, 1988. – Zenica,
11. Čaušević (Sejdo) Sulejman, 1965. – Velika Kladaša,
12. Čolaković (Nezir) Mirsada, 1977. – Zenica,
13. Čatić (Hasan) Suvad, 1964. – Velika Kladaša,
14. Čurovac (Hisamedin) Adnan, 1988. – Sarajevo,
15. Dedić (Smajo) Alema, 1988. – Sarajevo,
16. Dervišević (Hazim) Azemina, 1988. – Doboj,
17. Duranović (Asim) Asima, 1988. – Jajce,
18. Durak (Mustafa) Nermana, 1988. – Fojnica,
19. Džankić (Ejub) Faruk, 1988. – Tuzla,
20. Džerizović (Sejad) Amar, 1989. – Sarajevo,
21. Efendić (Agan) Edib, 1988. – Zenica,
22. Fočo (Nedžad) Halid, 1988. – Foča,
23. Gabeljić (Esad) Mersed, 1987. – Srebrenica,
24. Ganijun (Ševal) Lejla, - 1988. – Sarajevo,
25. Genjga (Sirađ) Abdusamed, 1989. – Travnik,